

Vlaanderen
verbeelding werkt

Jeugdonderzoeksplatform

Facts and Figures: Vrijwilligerswerk bij jong en oud

Auteur: Jasper Dhoore

1. Introductie

Over het engagement van jongeren wordt heel wat geschreven en gespeculeerd. De kop van een artikel in de krant De Morgen van 5 oktober 2017 luidde bijvoorbeeld “De jeugd engageert zich niet meer, meneer”. De bezorgdheid bestaat dat jongeren minder geneigd zouden zijn om zich vrijwillig te engageren. Maar wat zeggen de cijfers? In deze Facts & Figures vergelijken we verschillende aspecten van het vrijwillig engagement van jongeren met dat van volwassenen. Hiervoor maken we gebruik van gegevens van de Participatiesurvey uit 2014 en de meest recente Participatiesurvey uit 2020-2022 verzameld bij mensen in Vlaanderen van 15 tot en met 85 jaar.

2. Deelname vrijwilligerswerk naargelang leeftijd

In de Participatiesurvey verzameld tussen 2020 en 2022 werd aan respondenten gevraagd of ze aan vrijwilligerswerk doen. Concreet werd deze vraag als volgt gesteld: *“Heeft u het voorbije jaar als vrijwilliger gewerkt? Het zich vrijwillig inzetten voor vrienden en familie komt later aan bod, dus dit laten we hier buiten beschouwing.”*¹ Om de interpretatie van de resultaten te vereenvoudigen werden verschillende antwoordcategorieën samengevoegd om zo een variabele te bekomen die de regelmaat van vrijwilligerswerk indeelt in drie categorieën: nooit, occasioneel (eenmalig en jaarlijks wederkerend voor korte periode of evenement) en regelmatig (op regelmatige basis).

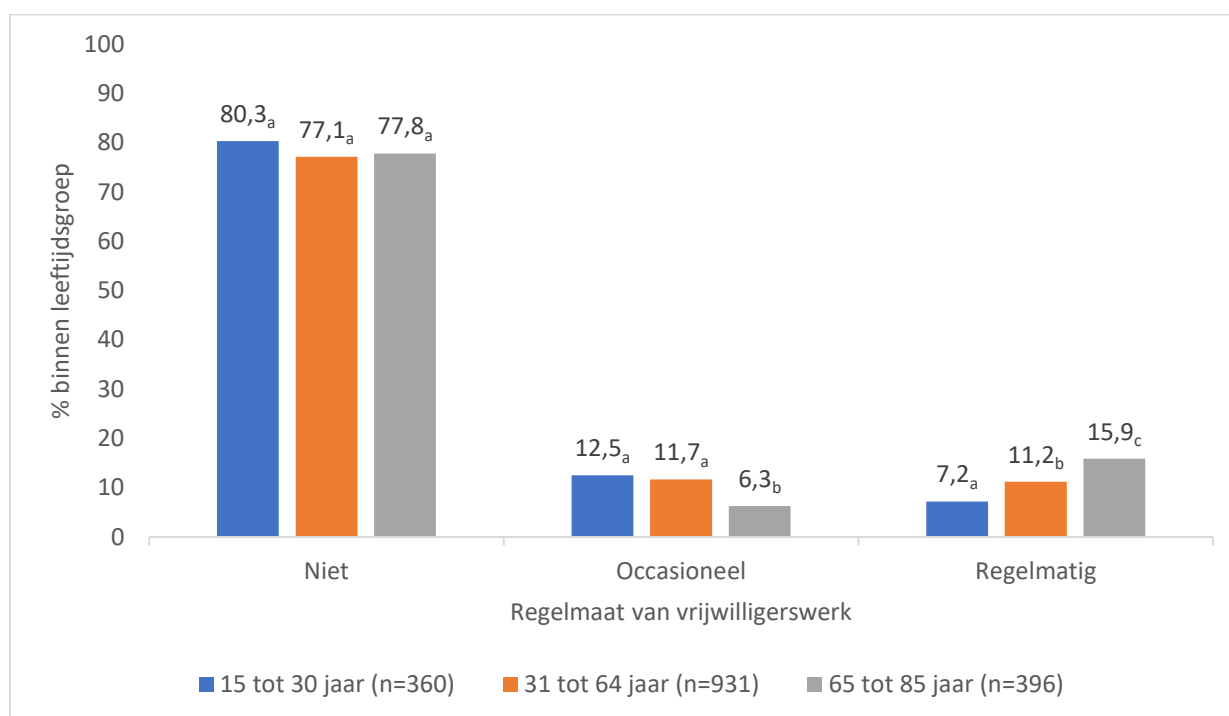
Figuur 1 geeft weer met welke regelmaat Vlamingen vrijwilligerswerk verrichten naargelang hun leeftijdsgroep. We vinden geen significante verschillen terug in het wel of niet doen van vrijwilligerswerk. Voor alle drie de onderscheiden leeftijdsgroepen heeft meer dan drie kwart het voorbije jaar geen vrijwilligerswerk verricht (15 tot 30 jaar = 80,3%; 31 tot 64 jaar = 77,1%; 65 tot 85 jaar = 77,8%). Voor zij die wel aan vrijwilligerswerk doen, vinden we wel duidelijke significante leeftijdsverschillen in de regelmaat waarmee men vrijwilligerswerk verricht. Jongeren en mensen uit de middelste leeftijdscategorie geven vaker dan ouderen aan zich occasioneel in te zetten: 12,5% van

---

¹ Merk op dat de invulling die mensen zelf geven aan de term vrijwilligerswerk mogelijk verschilt van de definitie die in de Belgische Vrijwilligerswet wordt gehanteerd. Hierdoor bestaat de kans dat het reële aantal Vlamingen dat volgens de wettelijke bepaling aan vrijwilligerswerk doet wordt onder- of overschat wanneer mensen respectievelijk een engere of bredere definitie hanteren van vrijwilligerswerk dan de wettelijke definitie.

de 15 tot 30 jarigen en 11,7% van de 31 tot 64 jarigen doet occasioneel aan vrijwilligerswerk, voor 65 tot 85 jarigen is dit slechts 6,3%. Voor het zich regelmatig vrijwillig inzetten vinden we tevens een significant verband met leeftijd. Jongeren geven het minst aan zich regelmatig vrijwillig in te zetten (7,2%), gevolgd door mensen uit de middelste leeftijdscategorie (11,2%). Personen uit de oudste leeftijdscategorie geven het vaakst aan zich regelmatig als vrijwilliger in te zetten (15,9%).

Figuur 1: Deelname aan vrijwilligerswerk naargelang leeftijd (n = 1687)

Bron: Participatiesurvey 2020-2022; gewogen data, eigen berekeningen

Referentieperiode: voorbije jaar

Leeftijdsgroepen met eenzelfde subscript-letter verschillen niet significant van elkaar (significantieniveau $p < 0,05$) aan de hand van paarsgewijze z-tests

3. Contexten waarin aan vrijwilligerswerk wordt gedaan naargelang leeftijd

In welke contexten doen jongeren aan vrijwilligerswerk en verschilt dit met oudere leeftijdsgroepen? Om deze vraag te beantwoorden maken we gebruik van de Participatiesurvey uit 2014². De grote steekproef van deze survey laat toe binnen de groep vrijwilligers (n=1168) een onderscheid te maken naargelang context en leeftijd. Figuur 2 geeft het aandeel vrijwilligers dat vrijwilligerswerk doet in de verschillende contexten per leeftijdsgroep weer. Merk op dat de percentages die weergegeven worden in Figuur 1 geïnterpreteerd moeten worden als het deel van het totaal aantal vrijwilligers in de desbetreffende leeftijdsgroep dat vrijwilligerswerk doet in de desbetreffende context. Respondenten

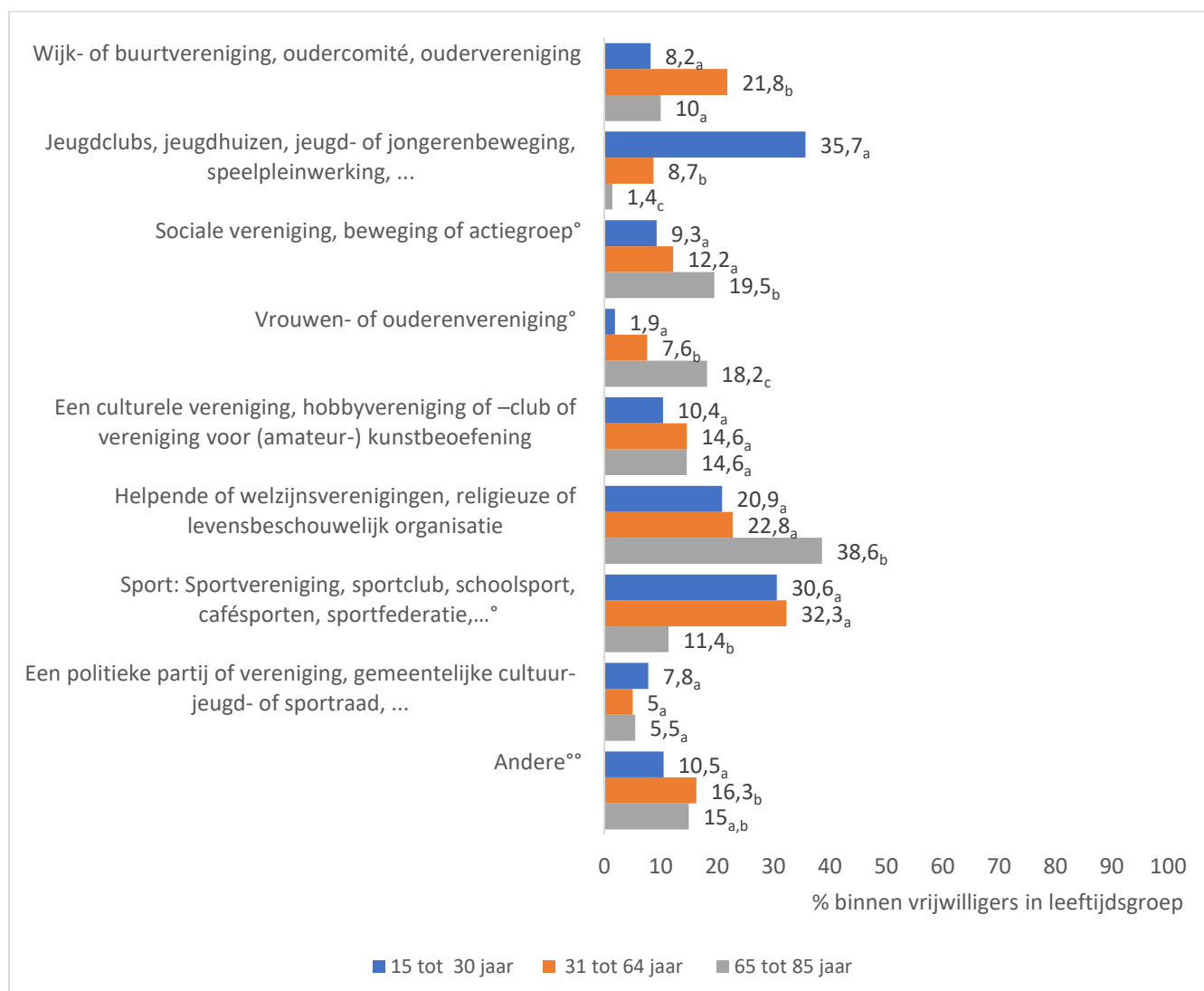
² De vraag over het doen van vrijwilligerswerk werd in de Participatiesurvey van 2014 uitgebreider gesteld dan in 2020-2022. De volgende vraag werd aan de respondenten voorgelegd: 'Een vrijwilliger is iemand die onbezoldigd en onverplicht activiteiten verricht. U kan dat ook doen in het kader van een vereniging. Hebt u **het afgelopen jaar** als vrijwilliger gewerkt in het kader van een vereniging, organisatie, bestuursorgaan of groep mensen? Ook als u een vrijwilligersvergoeding ontvangt, beschouwen we dat als onbetaald vrijwilligerswerk.'

konden meerdere contexten aanduiden waarin ze het jaar voorafgaand aan de bevraging actief zijn geweest.

Op basis van de resultaten gepresenteerd in Figuur 2 stellen we vast dat jongeren zich vooral engageren in het jeugdwerk, sportverenigingen en in de context van welzijnsverenigingen/religieuze verenigingen. Niet geheel verassend is het grootste aandeel van de jongste leeftijdscategorie actief als vrijwilliger in het jeugdwerk (35,7% van de 15- tot 30-jarige vrijwilligers). Jongeren verschillen wat betreft deze deelname significant van het aandeel vrijwilligers uit de middelste (8,7% van de 31- tot 64-jarige vrijwilligers) en oudste leeftijdsgroep (1,4% van de 65- tot 85-jarige vrijwilligers), die in deze context minder aan vrijwilligerswerk doen. Bijna één derde van de jonge vrijwilligers doet vrijwilligerswerk in een sportcontext (30,6% van de 15- tot 30-jarige vrijwilligers). Hierin verschillen ze significant van het kleinere aandeel vrijwilligers uit de oudste leeftijdsgroep dat in deze context vrijwilligt (11,4% van de 65- tot 85-jarige vrijwilligers), maar niet van de vrijwilligers uit de middelste leeftijdsgroep die dit ongeveer evenveel doen (32,3% van de 31- tot 64-jarige vrijwilligers). Daarnaast is ongeveer een vijfde van de jongere vrijwilligers actief in de context van welzijnsverenigingen/religieuze organisaties (20,9% van de 15- tot 30-jarige vrijwilligers). Van de middelste leeftijdsgroep is er ongeveer een even groot aandeel actief in deze context (22,8% van de 15- tot 30-jarige vrijwilligers). Daarentegen is een significant groter aandeel van de vrijwilligers uit de oudste leeftijdsgroep actief in deze context (38,6% van de 65- tot 85-jarige vrijwilligers).

De contexten waarin een klein aandeel van de jongere vrijwilligers actief is, is in de context van vrouwen- of ouderenverenigingen, in een politieke context, in de context van de wijk- of buurt- en ouderverenigingen, sociale verenigingen en in culturele, hobby- en kunstverenigingen. In vrouwen- en ouderenverenigingen is het kleinste aandeel van de jonge vrijwilligers actief (1,9% van de 15- tot 30-jarige vrijwilligers). Een significant groter aandeel van de vrijwilligers uit de middelste en oudste leeftijdsgroep is actief in deze context (7,6% van de 31- tot 64-jarige vrijwilligers; 18,2% van de 65- tot 85-jarige vrijwilligers). In de politieke context vrijwilligt 7,8% van de 15- tot 30-jarige vrijwilligers, deze verschillen hierin niet significant van de oudere leeftijdsgroepen (5,0% van de 31- tot 64-jarige vrijwilligers; 5,5% van de 65- tot 85-jarige vrijwilligers). Met 8,2% is ongeveer een even groot aandeel van de jonge vrijwilligers actief in wijk- of buurt- en ouderverenigingen. Zij verschillen hierin niet significant van de oudste leeftijdsgroep (10,0% van de 65- tot 85-jarige vrijwilligers), maar wel van de middelste leeftijdsgroep, die in deze context vaker vrijwilligerswerk doen (21,8% van de 30- tot 64-jarige vrijwilligers). In sociale verenigingen is ongeveer een tiende van de jonge vrijwilligers aan de slag (9,3% van de 15- tot 30-jarigen). Een significant groter aandeel van de oudste leeftijdsgroep is hierin actief (19,5% van de 64- tot 85-jarige vrijwilligers). Met de middelste leeftijdscategorie is er voor deze context geen significant verschil (12,2% van de 31- tot 64-jarige vrijwilligers). Ook in culturele, hobby- en kunstverenigingen is ongeveer een tiende van de jonge vrijwilligers actief (10,4% van de 15- tot 30-jarige vrijwilligers), zij verschillen hierin niet significant van de oudere leeftijdsgroepen (14,6% van de 31- tot 64-jarige vrijwilligers; 14,6% van de 65- tot 85-jarige vrijwilligers). Tenslotte doet 10,5% van de jonge vrijwilligers deze activiteit in een andere context dan deze die werden voorgelegd. Hierin verschillen zij van de middelste leeftijdsgroep (16,3% van de 31- tot 64-jarige vrijwilligers) maar niet van de oudste leeftijdsgroep (15,0% van de 65- tot 85-jarige vrijwilligers).

Figuur 2. Aandeel vrijwilligers dat vrijwilligerswerk doet in desbetreffende context per leeftijdsgroep (in % van vrijwilligers in leeftijdsgroep) (n = 1168)

Bron: Participatiesurvey 2014; gewogen data, eigen berekeningen

Referentieperiode: voorbije jaar

Leeftijdsgroepen met eenzelfde subscript-letter verschillen niet significant van elkaar (significantieniveau $p < 0,05$) aan de hand van paarsgewijze z-tests

° n = 1169 voor deze contexten; ^{°°} n = 1166 voor deze context

4. Motieven voor vrijwilligerswerk naargelang leeftijd

Wat motiveert Vlamingen om vrijwilligerswerk te doen en verschillen deze motieven naargelang leeftijd? De data van de Participatiesurvey van 2020-2022 laten toe deze vraag te beantwoorden. Motieven voor vrijwilligerswerk werden in de meest recente Participatiesurvey gemeten op basis van een verkorte versie van de Volunteer Functions Inventory (VFI) (Clary et al., 1998; Clary & Snyder, 1999; zie ook Niebuur et al., 2019)³. De VFI is een veelgebruikt instrument voor surveyonderzoek dat motieven meet aan de hand van de functies die vrijwilligerswerk kan vervullen voor het individu.

³ Voor meer informatie over de operationalisering van de VFI in de Participatiesurvey 2020-2022 zie het technisch rapport van deze dataverzameling via <https://cultuurenmedia.be/>.

De volgende zes motivationele functies worden door Clary en Snyder (1999, p. 157) onderscheiden:

- *Waarden: Het individu doet aan vrijwilligerswerk om belangrijke waarden uit te drukken of ernaar te handelen, zoals humanisme.*
- *Leren: De vrijwilliger probeert meer te leren over de wereld of oefent vaardigheden die vaak ongebruikt zijn.*
- *Verrijking: Het individu kan groeien en zich psychologisch ontwikkelen door middel van vrijwilligerswerk.*
- *Carrière: De vrijwilliger heeft als doel loopbaangerelateerde ervaring op te doen door middel van vrijwilligerswerk.*
- *Sociaal: Vrijwilligerswerk stelt een individu in staat om zijn of haar sociale relaties te versterken.*
- *Zelfbescherming: Het individu gebruikt vrijwilligerswerk om negatieve gevoelens, zoals schuldgevoelens, te verminderen of om persoonlijke problemen aan te pakken.*

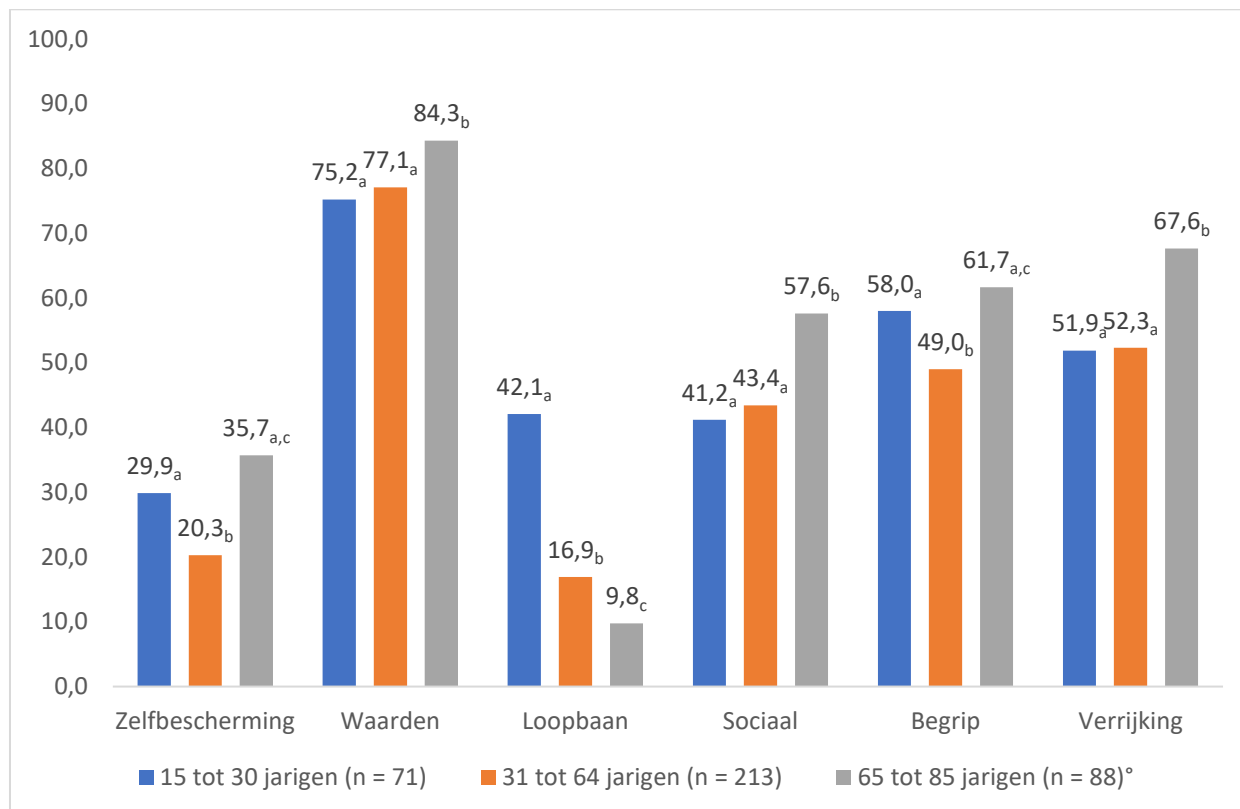
Geciteerd uit Clary en Snyder (1999, p. 157, vertaald uit het Engels).

Respondenten werden gevraagd op een schaal van 1 tot 7 aan te geven hoe (on)belangrijk 18 verschillende redenen voor hen zijn om vrijwilligerswerk te doen. Voorbeelden van items die in de Participatiesurvey voorgelegd werden, waren onder meer 'Vrijwilligerswerk helpt me om kans te maken op een baan die ik graag zou willen' (voorbeelditem om motivationele functie 'carrière' mee te meten) en 'Door vrijwilligerswerk kan ik positief bijdragen aan iets dat belangrijk voor me is' (voorbeelditem om motivationele functie 'Waarden' mee te meten). Op basis van de verschillende items werden de zes motivationele functies van de VFI geconstrueerd als een somscore op een schaal van 0 (extreem onbelangrijk als motief) tot 100 (extreem belangrijk als motief).

Figuur 3 geeft de gemiddelde scores weer voor de verschillende motieven voor vrijwilligerswerk naargelang leeftijdsgroep. Waarden zijn zowel voor jongeren, als voor de andere leeftijdsgroepen de belangrijkste motivator voor het doen van vrijwilligerswerk. Voor de oudste leeftijdsgroep is dit motief significant belangrijker dan voor de andere leeftijdsgroepen (gemiddelde score 15- tot 30-jarigen = 75,2; 31- tot 64-jarigen = 77,1; 65- tot 85-jarigen = 84,3). Het tweede belangrijkste motief voor jongeren om te vrijwilligen is 'begrip', dit is het doen van vrijwilligerswerk om bij te leren (gemiddelde score 15- tot 30-jarigen = 58,0). Voor de middelste leeftijdsgroep is dit motief significant minder belangrijk dan voor jongeren (gemiddelde score 31- tot 64-jarigen = 49,0), met de oudste leeftijdsgroep is er geen significant verschil (gemiddelde score 65- tot 85-jarigen = 61,7). Het derde belangrijkste motief voor jongeren is 'verrijking', dit staat voor jezelf psychologisch ontwikkelen door te vrijwilligen (gemiddelde score 15- tot 30-jarigen = 51,9). Hierin verschillen jongeren niet significant van de middelste leeftijdsgroep (gemiddelde score 31- tot 64-jarigen = 52,3), maar wel van de oudste leeftijdsgroep, Voor de oudste leeftijdsgroep is deze waarde nog belangrijker dan voor jongeren (gemiddelde score 65- tot 85-jarigen = 67,6). De vierde belangrijkste motivator is voor jongeren het doen van vrijwilligerswerk in functie van de loopbaan (gemiddelde score 15- tot 30-jarigen = 42,1). Dit motief is voor jongeren significant belangrijker dan voor de oudere leeftijdsgroepen (gemiddelde score 31- tot 64-jarigen = 16,9; 65- tot 85-jarigen = 9,8). Voor jongeren ongeveer even belangrijk als de loopbaan zijn sociale motieven (gemiddelde score 15- tot 30-jarigen = 41,2). Voor de oudste leeftijdsgroep is dit motief belangrijker dan voor jongeren, voor de middelste leeftijdsgroep niet (gemiddelde score 31- tot 64-jarigen = 43,4; gemiddelde score 65- tot 85-jarigen = 57,6). Het minst belangrijke motief om aan vrijwilligerswerk te doen is voor jongeren 'zelfbescherming' (gemiddelde score 15- tot 30-jarigen = 29,9). Voor de middelste leeftijdsgroep is dit motief minder belangrijk

(gemiddelde score 31- tot 64-jarigen = 20,3), tussen de scores van jongeren en de oudste leeftijdsgroep is er geen significant verschil (gemiddelde score 65- tot 85-jarigen = 35,7).

Figuur 3. Gemiddelde scores op motieven voor vrijwilligerswerk (somschalen 0-100) naargelang leeftijdsgroep

Bron: Participatiesurvey 2020-2022; gewogen data, eigen berekeningen

Referentieperiode: voorbije jaar

Leeftijdsgroepen met eenzelfde subscript-letter verschillen niet significant van elkaar (significantieniveau $p < 0,05$) aan de hand van ANOVA met post-hoc tests

° n = 87 voor motief loopbaan

5. Besluit

In deze Facts & Figures werd gefocust op leeftijdsverschillen in de deelname aan vrijwilligerswerk in Vlaanderen. Hierbij werd een vergelijking gemaakt tussen jongeren van 15 tot 30 jaar, een groep van 31-tot 64-jarigen en ouderen van 65 tot 85 jaar. Op basis van deze resultaten besluiten we dat er geen verschil bestaat tussen jongeren en oudere leeftijdsgroepen wat betreft het wel of niet aan vrijwilligerswerk doen. Leeftijdsverschillen manifesteren zich echter wel in de *manier waarop* er aan vrijwilligerswerk wordt gedaan. Ten eerste vinden we een verschil in de regelmaat waarmee de leeftijdsgroepen aan vrijwilligerswerk doen. Jongere leeftijdsgroepen doen vaker occasioneel aan vrijwilligerswerk terwijl ouderen dit vaker op regelmatige basis doen. Ten tweede vinden we dat de context waarin aan vrijwilligerswerk wordt gedaan leeftijdsgebonden is. Jongeren doen het vaakst vrijwilligerswerk in sport- en jeugdverenigingen, ouderen doen bijvoorbeeld vaker vrijwilligerswerk in helpende of welzijnsverenigingen, religieuze of levensbeschouwelijke organisaties. Ten derde zijn er verschillen in motieven te detecteren. Zo doen jongere leeftijdsgroepen bijvoorbeeld vaker dan de

oudere leeftijdsgroepen vrijwilligerswerk in functie van hun loopbaan. Het feit dat heel wat 65-plussers niet meer actief zijn op de arbeidsmarkt kan hier een logische verklaring voor zijn. Ondanks deze verschillen in motieven is het belangrijk te benadrukken dat voor vrijwilligers uit elke leeftijdsgroep handelen naar de waarden die zij belangrijk vinden gemiddeld genomen het belangrijkste motief is om vrijwilligerswerk te doen.

Referentielijst

- Clary, E. G., & Snyder, M. (1999). The motivations to volunteer: Theoretical and practical considerations. *Current directions in psychological science*, 8(5), 156-159.
- Clary, E. G., Snyder, M., Ridge, R. D., Copeland, J., Stukas, A. A., Haugen, J., & Miene, P. (1998). Understanding and assessing the motivations of volunteers: a functional approach. *Journal of personality and social psychology*, 74(6), 1516.
- Niebuur, J., Liefbroer, A. C., Steverink, N., & Smidt, N. (2019). The Dutch comparative scale for assessing volunteer motivations among volunteers and non-volunteers: An adaptation of the volunteer functions inventory. *International journal of environmental research and public health*, 16(24), 5047.